

nak ellenébe lesz jelképe szinte valamennyi szereplő alapállásának, hogy azok értetlenül állnak szemben a festő szökésével a fantázia birodalmába. Arra döbbsentve rá bennünket, hogy Juhász Erzsébet alakjai mindannyian Nakonxipánban élnek: olyképpen, hogy a festő álomvilágát nekik egy, közhellyel szólva „a történelem által meghaladott”, de számukra továbbra is realitásként létező, s így orientáltságukat és mozgásterületüket is meghatározó világ jelenti.

Lényegében ugyanúgy, ahogyan az a szerző „zsugorított” családre-génye, a *Homorítás* alakjairól is elmondható. Elsősorban azért, mert tekintet nélkül arra, hogy a kötetben felbukkanó figurák azonosak-e a regény szereplőivel vagy sem, ezek az írások akár annak részét is képezhetnék. Akkor is, ha Juhász Erzsébet további írói kibontakozását várva, ígéretesebbnek látszik azt remélni, hogy egy újabb, az előbbinél nagyobb szabású és remélhetőleg szilárdabb csontozatú regény előmunkálatainak termékeit, illetve újgyakorlatait üdvözölhetjük bennük. Függetlenül attól, hogy „irodalmi mezőnyünk” pillanatnyi összképét figyelembe véve, önmagában is értéknek kell tekintetünk ezt az alig kilencven oldalnyi könyvet.

VARGA Zoltán

SZÜKSÉGES VÁLLALKOZÁS, HIBÁKKAL

Madarász Ferenc: *Óvodai környezetismeret*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1983

Madarász Ferenc az óvodai környezetismeret egy sajátos, számos országban — így nálunk is — mind népszerűbb módszertani problémájával foglalkozik, az ún. *feladatlapok* alkalmazásával. Meghatározása szerint, a „feladatlapok az oktatás olyan eszközei és eljárásai, amelyek elsősorban a tanuláshoz, a problémamegoldáshoz, végső soron a fejlesztésnek a funkcióját hivatottak betölteni”. Munkájának fő érdeme, hogy az empirikus kutatás keretein belül olyan feladatlaprendszert állított fel és igyekezett kísérletileg kiértékelni, amely mindenek előtt a *vajdasági* óvodai oktatás és nevelés igényeit, sajátosságait és továbbfejlesztését helyezi előtérbe. Ily módon kutatási programja — s ezzel kapcsolatban elért eredményei is — két fő részre oszthatók. Kialakít egy 45 lapból álló rendszert, amely más rendszerekkel összevetve tematikailag sokrétűbb, az egyes témakörökre vonatkozólag kiegyensúlyozottabb (állatvilág, növényvilág, társadalmi élet stb.), s megfelel a helyi oktatási és nevelési előfeltételeknek és igényeknek. A munka gyakorlati értelmét Madarász abban látja, hogy laprendszere szorosan a vajdasági óvodák oktatási-nevelési programjából indul ki, ehhez kapcsolódik, s ilyen módon alkalmas mintegy megszervezni és folyamatosítani az óvodai környezetismereti

oktatást, ugyanakkor, véleménye szerint, felhasználható nemcsak az oktatásban, hanem eredményvizsgálati (mérő) eszközként is. A rendszer kettős funkciójára vonatkozó ajánlat gyakorlati szempontból talán nem is „rossz elgondolás”, elméleti és módszertani szempontból azonban annál inkább! A rendszer tartalom feletti, tehát pszichológiai sajátosságát tekintve Madarász abban látja elméleti erősségét és megalapozottságát, hogy az adott feladatok a gyermeket sokrétű gondolkodási tevékenységekre készítetik. Ezáltal a rendszer folyamatos alkalmazása, vallja Madarász, olyan gondolkodási készségeket (is) kifejleszthet, amelyek szinte nélkülözhetetlenek mind a magasabb szintű megismerési funkciók fejlesztésében, mind a személyiség egységes kibontakozásában. Ilyenek pl. az összehasonlítási műveletek, összefüggések feltárása, általánosítás-absztrahálás, rendszerezésosztályozás stb.

Madarász kutatásai programjának másik fő irányulása az általa felállított „Vajdasági feladatlap-rendszer” empirikus kiértékelése. Célja nem csupán az, hogy az illető lap-rendszerrel való intézményes oktatás eredményességét ellenőrizze — két más, egy magyar és egy horvátországi laprendszerrel is összehasonlítva —, hanem olyan vizsgálati módszer kialakítása, „amely lehetővé teszi az óvodai környezetismereti foglalkozások tematikájának szükség szerinti korrekcióját is”.

Vizsgálati módszerének lényege az év eleji és év végi felmérések. A vajdasági feladatlaprendszert két kísérleti és három ellenőrző csoporton alkalmazta. Az E (experimentális) és K (kontroll) csoportok közötti különbség, hogy míg az előbbieket folyamatos évközi „gyakorlási-tanulási” program során ismerkedtek meg a laprendszerrel, amely szerint az év eleji és év végi felmérések készültek, az ellenőrző csoportokban viszont csak felméréseket végeztek. Az öt csoportba tartozó 79 gyerek eredménye azt mutatja, hogy a feladatlapokkal való rendszeres gyakorlás lényegesen jobb, tartalmilag világosabb és fogalmakban gazdagabb környezetismeret-hoz vezet, mint a „hagyományos” módszer, amikor az óvónők saját tapasztalataikra és rendelkezésükre álló eszközrendszerre támaszkodva dolgozzák fel a program egyes anyagrészeit. A végeredmény, bizonyos számítások szerint, kb. 11%-os különbségi szint a kísérleti csoportok javára, melyek esetében az év végi eredmények szóródása is lényegesen kisebb. Ebből a szerző arra következtet, hogy környezetismeret tekintetében, a feladatlapok folyamatos évközi alkalmazása eredményesen csökkenti a gyerekek közötti (iniciális) különbségeket. Hasonló felméréseket végzet. Madarász a másik két feladatlaprendszerrel is, s úgy találja, hogy az „azonos témakörökben... végzett felmérések eredményei megerősítik a vajdasági feladatlapokkal végzett felmérések eredményeit. A vajdasági környezetismereti feladatlaprendszer tehát nemcsak megfelelő a programnak és eredményes oktatási eszköz, hanem egyúttal az eredménymérés szempontjából is megállja a helyét”.

Sok tekintetben újító módszertani munkáról van szó, amelynek foly-

tatását kíváncsian várjuk, mert a kutatásokra és ezek kiegészítésére szükség van, annál is inkább, mivel néhány komoly, szakmai, tartalmi és módszertani észrevételünket nem hallgathatjuk el.

Igen sok idézett részgondolatot használ, de rendszerezés nélkül, s ennek saját cigondolási látják kárát. A fejlődéslélektani és egyéb pszichológiai (elméleti) ismeretek és vonatkozások gyakran hiányosak, sőt tévesek. Például a *Vajdasági feladatlap-rendszerben alkalmazott gondolkodási műveletek* című rész többnyire csak feltevésekre épül, s később sem kap sem elméleti, sem empirikus alapot. Holott a feltételezett gondolkodási műveletek valóságát *bizonyítani* kellene. A felmérések leírása olykor zavaros, az alkalmazott vázlat (desing) alkalmazása nem következetes és számtalan okból a kapott eredmények nem mentesek egyéb (nem kísérleti) tényezők hatásától (a E és K csoportok komparabilitása stb.). Az elméleti következtetések sem támaszkodnak megfelelő kvantitatív kiértékelésekre.

Legfőként pedig mind elméleti, mind módszertani szempontból a kísérleti (vajdasági) feladatlaprendszer „kettős funkciója” — oktatási eszköz, értéklési (mérő) rendszer — kifogásolható.

A téma óvodapedagógiai megközelítése valóban nélkülözhetetlen, hiszen manapság, liértelen „elurbánosodott” társadalmunkban mindinkább az óvodára hárul az az ismeretterjesztő és tudatépítő társadalmi szerep, amely eddig a szülőkre, a nagyszülőkre, a testvérekre, a szomszéd cipészre vagy a tanyai nagybácsikra hárult. Ma az óvoda nemcsak legkisebbjeinknek „kultúrintézménye”, hanem sok esetben pótszülő is. Madarász Ferenc munkája erre is figyelmeztet.

BARATH Árpád

IGAZSÁGOT KERESVE...

Sallér Pál: *Politúros fedelű könyv*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1984

Sallér Pál negyedik kötete, bármily sokat is vártatt magára, az első háromhoz viszonyítva nem hozott újat. Kár, hogy rutinos elbeszélés-móddan és többnyire ismert témáin nem tudott túllépni. Elbeszéléseiből most is sugárzik embersége, élvezetes mesélése pedig olvashatóvá teszi a könyvet, melynek írásai csak annyira futó benyomásokként érintenek bennünket, mint egy-egy újsághír. Legföljebb elgondolkozunk egy kicsit a könyvön, hősein és magunkon, esetleg egy éjszaka kuszább lesz az álmunk, de másnap már nem vesszük kézbe.

A kötet sikerültebb elbeszélései a *Hajnál óta esik az eső*, a *Menekülés*, és a *Látogatás*. Ezekben a mindennapi helyzetekben egyszerű emberekkel találkozunk, mégsem klisé történetek, hanem valóságábrázolások. Az elsőben nincs is történet, csak a főhős-elbeszélő lelkivilága tárul fel előtt-